

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

306

Finanse publiczne

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Arkadiusz Żabiński

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-386-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Jan Borowiec , Kryzys gospodarczy a polityka monetarna i fiskalna w strefie euro w latach 2008-2012.....	13
Leszek Borowiec, Marzena Kuśmierk , Kapitał żelazny w finansowaniu organizacji non-profit w Polsce	24
Patrycja Chodnicka, Katarzyna Niewińska , Determinanty wyceny rynkowej sektora bankowego w dobie kryzysu	37
Patrycja Chodnicka, Katarzyna Niewińska , Ocena sektora bankowego w Europie.....	48
Iwona Dorota Czechowska , Rachunki osobiste dla klientów 60+	61
Agnieszka Deresz, Marian Podstawka , Opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób fizycznych mikroprzedsiębiorców w warunkach kryzysu	73
Joanna Działo , Czy Unia Europejska potrzebuje unii fiskalnej?.....	86
Ryta Dziemianowicz , <i>Tax expenditures</i> w konstrukcji reguły wydatkowej... ..	98
Joanna Fila , Mikrofinanse w Unii Europejskiej – polityka, instrumenty, efekty	110
Beata Filipiak, Marek Dylewski , Indywidualny wskaźnik zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego – problemy dostosowawcze.....	120
Piotr Gut , Model odwróconej płatności (<i>reverse charge</i>) jako element konstrukcji podatku VAT ograniczający uszczuplenia w podatku VAT.....	132
Małgorzata Magdalena Hybka , Raison d'être solidarnej odpowiedzialności za zobowiązania z tytułu podatku od wartości dodanej	143
Marcin Idzik , Ekskluzja finansowa – ujęcie empiryczne.....	154
Maria Jastrzębska , Kreacja i implementacja systemu zarządzania ryzykiem jednostki samorządu terytorialnego	166
Piotr Karaś, Wojciech Pacut , Porównanie działania banków islamskich i konwencjonalnych – przypadek Zjednoczonych Emiratów Arabskich	178
Anna Kobialka , Wykorzystanie funduszy unijnych w finansowaniu wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego lubelszczyzny	190
Teresa Kondrakiewicz , Dywersyfikacja jako kierunek rozwoju grup kapitałowych.....	200
Iwa Kuchciak , Problematyka nadmiernego zadłużania w kontekście wykluczenia finansowego.....	213
Elwira Leśna-Wierszołowicz , Koncepcja wielofunduszowości w drugim filarze systemu emerytalnego w Polsce	225
Paweł Marszałek , Finansyzacja w Polsce – ciekawostka teoretyczna czy realny problem?.....	235
Grzegorz Matysek , Opodatkowanie dochodów spółek osobowych w Polsce – konieczność zmian.....	247

Danuta Milaszewicz , Stabilność fiskalna jako przymus w polityce fiskalnej	260
Magdalena Miszczuk , Zróżnicowanie sytuacji finansowej wybranych jednostek samorządu terytorialnego na podstawie indywidualnego wskaźnika zadłużenia	272
Anna Murdoch , Wejście Polski do strefy euro a długoterminowe cele rozwoju kraju	285
Piotr Ptak , Polityka wydatków publicznych w Polsce w latach 2008-2012....	298
Witold Rakowski , Zróżnicowanie wydatków gmin i powiatów na oświatę w latach 2005-2010 w układzie przestrzennym	311
Halina Rechul , Samodzielność finansowa jednostek samorządu terytorialnego w Polsce.....	325
Wioleta Samitowska , Fundusze pożyczkowe i fundusze poręczeń kredytowych jako instrumenty finansowego wsparcia MŚP	338
Przemysław Siudak , Specjalne strefy ekonomiczne jako instrument generujący oszczędności budżetu państwa z tytułu zatrudniania bezrobotnych..	351
Andrzej Sobczyk , Dynamika wydatków inwestycyjnych i liczby mieszkańców w gminach województwa zachodniopomorskiego w latach 2008-2011	362
Michał Sosnowski , Progresywne i proporcjonalne opodatkowanie przedsiębiorstw osób fizycznych w Polsce	372
Feliks Marek Stawarczyk , Kryzys finansowy a sytuacja banków krajowych w Niemczech	386
Igor Styn , Wpływ zmian w MSSF 9 na wyniki finansowe największych dwóch banków działających w Polsce oraz na ich politykę kredytową	397
Magdalena Syrkiewicz-Świtłała, Tomasz Holecki, Katarzyna Klyta , Możliwości wprowadzenia prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych do powszechnego systemu ochrony zdrowia w Polsce w opinii mieszkańców powiatu tarnogórskiego	409
Waldemar Szczepaniak , Ocena sytuacji finansowej publicznych uczelni technicznych w Polsce w latach 2004-2011	418
Tomasz Śmietanka , Gospodarka finansowa gminy miejsko-wiejskiej Kozienice w latach 2003-2012	430
Tomasz Uryszek , Zadłużenie sektora samorządowego w krajach Unii Europejskiej w okresie kryzysu gospodarczego	442
Alina Walenia , Zarządzanie ryzykiem w sektorze samorządowych finansów publicznych	454
Jerzy Wąchoł , Spowolnienie gospodarcze i problemy długu publicznego na świecie w świetle danych statystycznych	466
Radosław Witczak , Wykorzystanie metod szacowania podstawy opodatkowania do określenia wysokości zobowiązań podatkowych	478
Iwona Wojciechowska-Toruńska , „Pakt fiskalny” a polityka fiskalna	488

Katarzyna Wójtowicz , Udziały samorządów w podatkach państwowych – własne czy obce źródło dochodów JST? Dylematy teorii a praktyka budżetowa wybranych państw.....	501
Dorota Wyszowska , Stan finansów jednostek samorządu terytorialnego jako determinanta wykorzystania środków pomocowych Unii Europejskiej w perspektywie 2014-2020	513
Jolanta Zawora , Samodzielność finansowa samorządów gminnych w warunkach spowolnienia gospodarczego.....	523
Anna Zielińska-Chmielewska , Ocena realizacji strategii płynności finansowej GK Tarczyński SA w ujęciu dochód-ryzyko	534
Dagmara Zuzek , Faktoring jako niekonwencjonalne źródło finansowania mikro- i małych przedsiębiorstw w Polsce.....	547
Arkadiusz Żabiński , Realizacja zasady równości opodatkowania czynników wytwórczych w wybranych krajach europejskich.....	558

Summaries

Jan Borowiec , Economic crisis and monetary and fiscal policies in the euro zone in the years 2008-2012	23
Leszek Borowiec, Marzena Kuśmierk , Endowment capital and funding sources in non-profit organizations	36
Patrycja Chodnicka, Katarzyna Niewińska , Determinants of market valuation of the banking sector during the recent financial crisis	47
Patrycja Chodnicka, Katarzyna Niewińska , Assessment of the banking sector in Europe	60
Iwona Dorota Czechowska , Personal accounts for clients 60+.....	72
Agnieszka Deresz, Marian Podstawka , Personal income tax on small entrepreneurs in times of crisis	85
Joanna Działo , Does the European Union need a fiscal union?	97
Ryta Dziemianowicz , Tax expenditures in the construction of the expenditure rule.....	109
Joanna Fila , Microfinance in European Union – policy, instruments, effects	119
Beata Filipiak, Marek Dylewski , Personal debt ratio of local government – system problems	131
Piotr Gut , Reverse charge model as an element of the VAT system, preventing it from tax abuse	142
Małgorzata Magdalena Hybka , Raison d'être of the joint and several liability for value added tax purposes.....	153
Marcin Idzik , Financial exclusion – empirical approach.....	165
Maria Jastrzębska , Creation and implementation of the risk management system of territorial self-government unit	177

Piotr Karaś, Wojciech Pacut , Islamic vs. conventional banking – the case of United Arab Emirates.....	189
Anna Kobialka , European Union funds use in financing of territorial self-governments units' investment in Lublin region.....	199
Teresa Kondrakiewicz , Diversification strategy in the process of holding companies development.....	212
Iwa Kuchciak , The issue of overindebtedness in the context of financial exclusion	224
Elwira Leśna-Wierszółowicz , The concept of multifunding in the second pension pillar in Poland	234
Paweł Marszałek , Financialization in Poland – theoretical curiosity or the real problem?.....	246
Grzegorz Matysek , Income taxation of partnerships in Poland – the necessity of changes	259
Danuta Milaszewicz , Fiscal stability as a coercion in fiscal policy	271
Magdalena Miszczuk , Diversity of the financial situation of selected self-government units under individual debt indicator.....	284
Anna Murdoch , Poland's entry into the Eurozone vs. its long term growth objectives	297
Piotr Ptak , Public spending policy in Poland in the years 2008-2012	310
Witold Rakowski , Variation of educational spending by communities and counties across regions in 2005-2010	324
Halina Rechul , Financial independence of local government units in Poland	337
Wioleta Samitowska , Loan funds and credit guarantee funds as instruments of financial support for SME.....	350
Przemysław Siudak , Special economic zones as an instrument generating savings for the state budget through the employment of the unemployed .	361
Andrzej Sobczyk , Dynamics of capital expenditure and population in communities of Western Pomeranian Voivodeship in the years 2008-2011	371
Michał Sosnowski , Progressive and proportional taxation of natural persons' enterprises in Poland.....	385
Feliks Marek Stawarczyk , Financial crisis and <i>Landesbanken</i> problems in Germany	396
Igor Styn , How changes in IFRS 9 can affect net earnings of two biggest banks operating in Poland and their loan policy	408
Magdalena Syrkiewicz-Świtła, Tomasz Holecki, Katarzyna Klyta , Possibilities of introducing private insurance in the public health care system in Poland in the opinion of the inhabitants of Tarnowskie Góry county	417
Waldemar Szczepaniak , Assessment of financial situation of technical universities in Poland between 2004-2011	429

Tomasz Śmietanka , Financial economy of the urban-rural commune of Kozienice in the years 2003-2012.....	441
Tomasz Uryszek , Local and regional government sector debt in the European Union countries during the economic crisis.....	453
Alina Walenia , Risk management in the self-government public finance sector.....	465
Jerzy Wąchol , Economic slowdown and problems with public debt in the world in the light of statistical data	477
Radosław Wiczak , The use of tax base estimation methods for the determination of the amount of tax liability.....	487
Iwona Wojciechowska-Toruńska , “Fiscal Pact” vs. fiscal policy	500
Katarzyna Wójtowicz , Local governments tax sharing arrangements – own or external source of revenues? Theoretical dilemmas vs. practical experiences of several European countries	512
Dorota Wyszowska , Financial standing of local self-government entities as a determinant of using of European Union aid in the perspective of 2014-2020	522
Jolanta Zawora , Financial independence of communes during economic slowdown	533
Anna Zielińska-Chmielewska , Assessment of strategies of working capital financial liquidity in the concept of risk-return analysis on GK Tarczyński SA	546
Dagmara Zuzek , Factoring as an unconventional source of financing activities of micro and small enterprises in Poland.....	557
Arkadiusz Żabiński , The implementation of the principle of equality in the taxation of factors of production in selected European countries	567

Igor Styn

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

WPLYW ZMIAN W MSSF 9 NA WYNIKI FINANSOWE NAJWIĘKSZYCH DWÓCH BANKÓW DZIAŁAJĄCYCH W POLSCE ORAZ NA ICH POLITYKĘ KREDYTOWĄ

Streszczenie: W artykule przedstawiono próbę uproszczonej analizy wpływu zmian w zakresie rozpoznawania i ujmowania utraty wartości, wynikających z MSSF 9, na wynik finansowy dwóch największych banków działających w Polsce. Do analizy przyjęto bardzo konserwatywne założenia (np. zerowy poziom stopy odzysku). Wyniki analizy potwierdzają istotny wpływ przyszłych regulacji na spadek wyniku finansowego obu banków w wyniku konieczności utworzenia dodatkowych rezerw na straty oczekiwane. Należy oczekiwać, że sytuacja taka spowoduje zaostrzenie polityki kredytowej banków.

Słowa kluczowe: banki, rachunkowość bankowa, polityka kredytowa.

1. Wstęp

Niniejszy artykuł ma na celu próbę odpowiedzi na pytanie, czy przygotowane zmiany w zakresie rozpoznawania i ujmowania utraty wartości przez instrumenty finansowe w Międzynarodowym Standardzie Sprawozdawczości Finansowej 9 „Instrumenty finansowe” (zwanym dalej: MSSF 9), będą miały wpływ na wynik finansowy największych banków działających w Polsce, a jeżeli tak, to w jakim zakresie i jak to może przełożyć się na ich politykę kredytową. Do analizy posłużyły dane ze sprawozdań finansowych i raportów rocznych 2 największych banków pod względem sumy aktywów na koniec lat 2010, 2011 i w połowie roku 2012. Są to PKO BP SA (zwany dalej: PKO BP) i Bank Pekao SA (zwany dalej: Pekao).

Kryzys finansowy, który rozpoczął się w 2008 r., uzmysłowił m.in. konieczność ponownego przemyślenia zasad wyceny aktywów i zobowiązań mających postać instrumentów finansowych¹, a przede wszystkim kwestii ustalenia właściwego

¹ Pojęcie „instrument finansowy” jest używane w tekście zgodnie z jego definicją w Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości 32 (par. 11) i 39 (par. 8) (zwanymi dalej: MSR 32 i MSR 39). Zob. treść obu standardów w zakresie obowiązującym na terenie Europejskiego Obszaru Gospodarczego (zwanego dalej: EOG) dostępną w: Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmującym określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady, Dz.Urz. UE L 320 z 29.11.2008, s. 180-181 i 272 (zwane dalej: Rozporządzeniem nr 1126/2008).

modelu kalkulacji utraty wartości aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu. Konkretnie chodziło o odpowiedź na pytanie, czy oprócz modelu na stratach poniesionych przez jednostkę (tzn. tam, gdzie stwierdzono utratę wartości aktywa), czy na stratach przez nią przewidywanych. Jest to kwestia istotna, szczególnie dla banków, instytucji kredytowych i finansowych oraz zakładów ubezpieczeń i reasekuracji, bowiem decyduje ona o poziomie i zmienności wyniku finansowego i innych całkowitych dochodów tych podmiotów (jako części kapitału własnego, a konkretnie kapitału z aktualizacji wyceny)², a także o wartości współczynnika wypłacalności banków.

Zgodnie z MSR 39 zasadą podstawową przy analizie utraty wartości jest fakt, że odpisy z tytułu utraty wartości tworzy się wyłącznie, gdy zaistnieją przyjęte przez jednostkę³ obiektywne przesłanki utraty wartości w postaci np. opóźnień w spłacie zobowiązań, wystąpienia istotnych trudności finansowych u dłużnika czy zagrożenia jego upadłością (tzw. metoda strat poniesionych).

W Rekomendacji R KNF sugeruje, by banki stosujące MSR/MSSF ujawniały dane na temat bilansowych ekspozycji kredytowych, grupując je według kryterium wystąpienia przesłanek utraty wartości (zdarzeń powodujących stratę) na trzy grupy, takie jak:

- 1) ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości, rozpoznano utratę wartości i utworzono odpis aktualizujący,
- 2) ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości, ale samej utraty wartości nie stwierdzono i nie ma konieczności utworzenia odpisu aktualizującego,
- 3) ekspozycje, co do których nie wystąpiły przesłanki utraty wartości⁴.

Dodatkowo banki działające w Polsce mogą tworzyć dwa rodzaje źródeł finansowania przyszłych strat z tytułu niezidentyfikowanego ryzyka związanego z prowadzeniem działalności bankowej:

- 1) fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej (zwany dalej: funduszem ogólnego ryzyka), tworzony z odpisów z zysku netto za poprzednie okresy sprawozdawcze (na podstawie art. 127 ust. 2 pkt 2 PB), oraz
- 2) rezerwę na ryzyko ogólne, tworzoną do wysokości 1,5% niespłaconej kwoty kredytów i pożyczek pieniężnych, lecz nie więcej niż kwota odpisu na fundusz ogólnego ryzyka.

² Pojęcie „inne całkowite dochody” jest używane w tekście w rozumieniu MSR 1 par. 7. Zob. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1274/2008 z dnia 17 grudnia 2008 r. zmieniające Rozporządzenie nr 1126/2008 w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 1, Dz.Urz. UE L 339 z 18.12.2008, s. 6.

³ Pojęcie „jednostka” używane jest w tekście w rozumieniu prawa bilansowego.

⁴ Zob. Uchwała nr 151/2011 KNF z dnia 7 czerwca 2011 r. w sprawie wydania Rekomendacji R dotyczącej zasad identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość, wyznaczenia odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych oraz rezerwy na pozabilansowe ekspozycje kredytowe, Dz.Urz. KNF nr 6, poz. 17, s. 73.

Fundusz ogólnego ryzyka wchodzi w skład funduszy podstawowych banku, natomiast rezerwa na ryzyko ogólne nie wchodzi w skład ani funduszy własnych banku ani jego kapitału krótkoterminowego⁵.

2. Najistotniejsze zmiany w nowym MSSF 9

Najistotniejszymi zmianami w MSSF 9⁶ z punktu widzenia tematyki artykułu wydają się te, które dotyczą generalnego modelu utraty wartości przez aktywa finansowe.

W pierwotnym projekcie standardu z 2009 r. wprowadzono jednolity model utraty wartości, bez względu na to, czy ryzyko kredytowe jest szacowane dla jednego aktywu czy dla portfela aktywów. Kalkulacja utraty wartości opiera się na modelu bazującym na oczekiwanych przepływach pieniężnych, tzn. odpisy tworzone z tytułu utraty wartości w ciężar kosztów uwzględniać mają oczekiwane straty kredytowe, które są szacowane na bieżąco. Czyli przyszłe raty kapitałowe są korygowane o odpisy z tytułu oczekiwanych przyszłych negatywnych scenariuszy, a przyszłe płatności odsetkowe są naliczane od skorygowanych o te odpisy rat kapitałowych. Odpisy mogą być odwracane, jeżeli według oceny banku oczekiwane straty kredytowe mają się zmniejszyć (np. wskutek ogólnej poprawy koniunktury gospodarczej).

W suplemencie do projektu MSSF 9 ze stycznia 2011 r.⁷ wprowadzono korekty dotyczące tzw. otwartych portfeli kredytów (tzn. takich, do których ciągle dochodzą nowo udzielane kredyty). Kalkulacja utraty wartości została uzależniona m.in. od:

1) poziomu oczekiwanych strat w okresie tzw. przewidywalnej przyszłości (tzn. okresu nie krótszego niż 12 miesięcy, dla którego jednostka jest w stanie wiarygodnie określić prognozy ekonomiczne i prognozy strat z portfela),

2) jakości portfela (podział na portfele „dobre” i „złe” – w „dobrych”: możliwość amortyzacji w czasie odpisu z tytułu utraty wartości portfela, w „złych”: jednorazowe rozpoznanie oczekiwanej straty w momencie jej oszacowania).

Według suplementu portfele mają być dzielone na „dobre” i „złe” w zależności od celu zarządzania nimi: jeżeli portfel ma zostać utrzymany w bilansie, to jest portfelem „dobrym”, jeżeli nie, bo bank zdecydował, że odzyskuje z portfela wszystko, co można odzyskać, bo kredyty przestały być spłacane, to jest to portfel „zły”. Jako odpis aktualizacyjny utraty wartości portfela ma być przyjęta wartość wyższa z dwóch: całkowitej straty oczekiwanej w okresie życia portfela ważonej wyżej

⁵ Pojęcie „kapitału krótkoterminowego” i sposób jego kalkulacji są zdefiniowane w par. 5 Uchwały nr 76/2010 KNF z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, Dz.Urz. KNF nr 2, poz. 11, z późn. zm.

⁶ Treść standardu dostępna jest w publikacji: Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2011, t. I, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2011. Wchodzi on w życie na terenie EOG 01.01.2015 r.

⁷ Omówienie MSSF w wersji pierwotnej z 2009 r. i zmian z 2011 r. oraz kulisy opóźnienia we wprowadzeniu standardu w życie zob. Biuletyny MSSF, wydawane przez Deloitte i dostępne na stronie: www.deloitte.com/view/pl_PL/pl/publikacje/biuletyny/biuletynmssf/index.htm. W szczególności nr 9, 10, 11 z 2009 r., 4, 10, 11 z 2010 r. oraz 3, 4, 7 z 2011 r.

określonym współczynnikiem wieku portfela lub oczekiwanych strat w okresie tzw. przewidywalnej przyszłości, przy czym minimalny obowiązkowy poziom odpisu stanowić mają oczekiwane straty w okresie „przewidywalnej przyszłości”.

3. Wpływ zmian w MSSF 9 na wyniki największych dwóch banków w Polsce oraz na ich politykę kredytową

Do badań wybrano PKO BP oraz Pekao, bowiem są to największe banki działające w Polsce pod względem sumy bilansowej oraz funduszy własnych. Ponadto atutem obu banków jest ich klasyczna struktura aktywów i pasywów, z dominacją udzielonych kredytów i pożyczek pieniężnych pod względem ich wartości bilansowej nad innymi grupami aktywów, co naraża je na znaczny wpływ na ich zysk netto proponowanych zmian w MSSF 9 w stosunku do obecnie obowiązujących standardów rachunkowości i sprawozdawczości finansowej.

Analizę przeprowadzono przy założeniu, że banki stosują aktualnie obowiązujące standardy dotyczące aktywów i zobowiązań finansowych (MSR 32, MSR 39 i MSSF 7) oraz – dla porównania – MSSF 9 od początku 2011 r. włącznie.

W analizie skupiono się jedynie na zmianach sposobu kalkulacji utraty wartości przez cztery podstawowe grupy aktywów finansowych obu banków jedynie w zakresie zmian wartości spowodowanych oddziaływaniem ryzyka kredytowego (jako najistotniejszego z ryzyk dla analizowanych banków). Dodatkowo uwzględniono zmiany wartości godziwej portfela dostępnego do sprzedaży (które według MSSF 9 mają być ujawniane w wyniku, a nie w pozostałych całkowitych dochodach – jak do tej pory). Wymienione cztery podstawowe grupy aktywów (zwane dalej: „aktywami” lub „aktywami finansowymi”) stanowią:

- 1) należności od banków,
- 2) udzielone kredyty i pożyczki podmiotom innym niż banki,
- 3) inwestycyjne dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży,
- 4) inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do wykupu.

Dodatkowo w przypadku PKO BP uwzględniono pozycję „inne aktywa finansowe”, tzn. aktywa finansowe niezaklasyfikowane do żadnej z powyższych grup, a u których rozpoznano utratę wartości z tytułu oddziaływania ryzyka kredytowego.

Ponieważ analizowane banki mają różniące się dosyć istotnie portfele kredytów oraz stosują różne metody pomiaru ryzyka kredytowego i – co z tym związane – rozpoznawania utraty wartości przez aktywa finansowe i ich klasyfikacji po wykonaniu testu na utratę wartości, dla potrzeb analizy przyjęto następujące dodatkowe założenia:

- 1) treść MSSF 9 z 2009 r. i suplementu do niego z 2011 r. jest aktualna i nie ulegnie zmianie;
- 2) okres „przewidywalnej przyszłości” (w rozumieniu MSSF 9) wynosi rok i oba banki amortyzują liniowo co 6 miesięcy odpisy z tytułu oczekiwanych strat dla tzw. dobrego portfela;

3) „zły portfel” stanowią te aktywa, co do których stwierdzono na dzień bilansowy utratę wartości (zgodnie z MSR 39); „dobry portfel” stanowią wszystkie pozostałe aktywa;

4) od 2011 r. włącznie oba banki tworzą odpisy z tytułu utraty wartości zarówno na straty poniesione, jak i na straty oczekiwane; odpisy na straty oczekiwane są utworzone w pełnej wartości od razu na początku roku 2011;

5) odpisy na straty oczekiwane z tytułu utraty wartości „dobrego portfela” są szacowane na podstawie amortyzowanego liniowo wskaźnika poziomu oczekiwanych strat w ciągu roku obliczonego na bazie stosunku wzrostu wartości odpisów z tytułu utraty wartości (na straty poniesione) do wzrostu wartości aktywów brutto (tzn. bez pomniejszenia z tytułu odpisów na utratę wartości) w okresie 31.12.2010 – 31.12.2011 (jako wskaźnika dla roku 2011) oraz w okresie 01.01.2012 – 30.06.2012 (pomnożonym przez 2, jako wskaźnika dla roku 2012);

6) odpisy na straty oczekiwane z tytułu utraty wartości „złego portfela” są szacowane jak wyżej, z tym że obliczona wartość strat nie jest amortyzowana, lecz od razu naliczana w koszty w pełnej wartości;

7) wartość odzysku z tytułu zbycia zabezpieczeń wynosi 0;

8) oba banki nie zmieniają efektywnej stopy procentowej używanej do wyceny bilansowej analizowanych grup aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu z użyciem metody efektywnej stopy procentowej zarówno według MSR 39, jak i MSSF 9 (należności od banków, udzielone kredyty i pożyczki, papiery wartościowe utrzymywane do wykupu).

Tabela 1. Poziomy różnych wskaźników oczekiwanych strat dla obu banków w różnych okresach

Pomiar dla okresu:	PKO BP		Pekao	
	01.01.2011 - 31.12.2011	01.01.2012 - 30.06.2012	01.01.2011 - 31.12.2011	01.01.2012 - 30.06.2012
Wzrost wartości o.z.t.u.w. (Na straty poniesione)	15,62%	6,33%	9,15%	3,51%
Wzrost wartości a.z.r.u.w.	9,13%	10,28%	12,83%	13,10%
Wzrost wartości aktywów brutto	11,06%	-0,69%	11,07%	0,41%
Wzrost wartości aktywów netto	10,92%	-0,98%	11,14%	0,30%
Różnica pomiędzy wzrostem wartości a.z.r.u.w. a wzrostem wartości aktywów brutto	-1,93%	10,98%	1,76%	12,69%
Różnica pomiędzy wzrostem wartości a.z.r.u.w. a wzrostem wartości aktywów netto	-1,79%	11,27%	1,69%	12,80%
Różnica pomiędzy wzrostem wartości o.z.t.u.w. a wzrostem wartości aktywów brutto	4,55%	7,03%	-1,92%	3,10%
Różnica pomiędzy wzrostem wartości o.z.t.u.w. a wzrostem wartości aktywów netto	4,70%	7,31%	-1,99%	3,21%

o.z.t.u.w. – odpisy z tytułu utraty wartości; a.z.r.u.w. – aktywa z rozpoznaną utratą wartości. Drukiem wytłuszczonym podkreślono wskaźnik wybrany do analizy. Aktywa netto = aktywa brutto – odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości (straty poniesionej).

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ze sprawozdań finansowych PKO BP i Pekao.

Tabela 2. Poziom funduszu ogólnego ryzyka bankowego w analizowanych bankach oraz ich kapitału własnego (w tys. PLN)

	PKO BP				Pekao			
	31.12.2010	30.06.2011	31.12.2011	30.06.2012	31.12.2010	30.06.2011	31.12.2011	30.06.2012
Stan na dzień:								
Kapitał własny	21 201 848	20 569 448	22 802 375	23 129 047	19 833 739	19 541 117	20 798 662	21 094 866
w tym f.o.r.b.	1 070 000	1 070 000	1 070 000	1 070 000	1 437 850	1 537 850	1 537 850	1 737 850

f.o.r.b. – fundusz ogólnego ryzyka bankowego.

Źródło: dane ze sprawozdań finansowych PKO BP i Pekao.

Poziomy przyjętych wskaźników oczekiwanych strat w ciągu roku obliczonych na bazie stosunku wzrostu wartości odpisów z tytułu utraty wartości (na straty poniesione) do wzrostu wartości aktywów brutto oraz – porównawczo – aktywów netto wraz z podobnymi wskaźnikami przedstawia tab. 1, a tab. 2 – wartość bilansową funduszu ogólnego ryzyka bankowego oraz kapitałów własnych w obu bankach w okresie analizy. W tabeli 3 zaprezentowano ekspozycję obu banków na ryzyko kredytowe w podziale na wymienione wyżej grupy aktywów, w tab. 4 zaś pokazano zmiany poziomu łącznego wymogu kapitałowego banków z tytułu ryzyka kredytowego oraz ich współczynnika wypłacalności według danych na koniec lat 2010 i 2011.

Tabela 3. Łączny wymóg kapitałowy obu banków z tytułu ryzyka kredytowego (w tys. PLN) oraz ich jednostkowe współczynniki wypłacalności

	PKO BP		Pekao	
	2010	2011	2010	2011
Stan na koniec:				
Łączny wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego, w tym:	9 625 972	10 486 573	6 311 133	7 016 931
Kredytowego ekspozycji bilansowych	8 681 488	9 294 047	5 613 103	6 393 393
Kredytowego ekspozycji pozabilansowych	879 435	1 069 838	698 030	623 538
Kredytowego kontrahenta (księga handlowa)	65 049	122 688	0	0
Pokrycie aktywów z rozpoznaną utratą wartości wymogiem kapitałowym z tytułu ryzyka kredytowego	89,78%	88,07%	107,49%	108,51%
Pokrycie aktywów netto wymogiem kapitałowym z tytułu ryzyka kredytowego	6,81%	6,69%	5,53%	5,53%
Współczynnik wypłacalności	11,99%	11,93%	17,17%	16,64%

Aktywa z rozpoznaną utratą wartości – suma aktywów z rozpoznaną utratą wartości z analizowanych 5 grup aktywów dla PKO BP i 4 grup aktywów dla Pekao (zob. tab. 4). Aktywa netto – suma aktywów netto z analizowanych 5 grup aktywów dla PKO BP i 4 grup aktywów dla Pekao (zob. tab. 3). Dla Pekao ryzyko kredytowe kontrahenta nie występuje, bowiem nie kalkuluje on kapitału krótkoterminowego (tzn. pomija portfel handlowy w kalkulacji współczynnika wypłacalności).

Źródło: dane i obliczenia własne na bazie informacji w zakresie adekwatności kapitałowej PKO BP i Pekao.

Wyniki analizy przedstawia zbiorczo tab. 5. W jej ostatnich dwóch wierszach przedstawiono wpływ uwzględnienia odpisów z tytułu oczekiwanych strat na zysk netto obu banków w porównaniu do zysku netto zgodnego z danymi z rachunków zysków i strat w analizowanym okresie (kwotowo i procentowo).

Najlepiej przeprowadzać szacowanie oczekiwanych strat zgodnie z metodologią stosowaną przez banki przy pomiarze ekspozycji na ryzyko. Ze względu na układ bilansu obu badanych banków w całkowitym wymogu kapitałowym zarówno PKO BP, jak i Pekao dominuje ryzyko kredytowe, dlatego w analizie skoncentrowano się jedynie na ryzyku kredytowym jako głównym „sprawcy” poniesionych oraz oczekiwanych strat na analizowanych grupach aktywów. Brak danych co do szacowanych prawdopodobieństw niewypłacalności w rozbiciu na składowe portfela kredytów i pożyczek (dla PKO BP), wartości ekspozycji w momencie zaistnienia niewypłacalności, a także średniej ważonej wieku portfela i średniej ważonej jego długości życia (dla obu badanych banków) spowodował, że oczekiwane straty szacowano arbitralnie *ex post* (tzn. na podstawie faktycznych danych ze sprawozdań finansowych na koniec okresu szacowania) dla najkrótszego dozwolonego przez MSSF 9 okresu tzw. przewidywalnej przyszłości (1 roku) przy następujących założeniach:

- 1) oba banki są w stanie w 100% przewidzieć przyszłe zmiany wartości odpisów z tytułu strat poniesionych (tzn. zmiany odpisów w ciągu roku);
- 2) najlepszym miernikiem oczekiwanych strat jest stosunek przyrostu wartości odpisów z tytułu utraty wartości (na straty poniesione, zgodnie z MSR 39) do przyrostu wartości aktywów brutto (nieskorygowanych o odpisy z tytułu utraty wartości), jako że najlepiej pokazuje potencjał narastania w ciągu najbliższego roku tzw. złych aktywów w całym portfelu aktywów narażonych na utratę wartości wskutek oddziaływania ryzyka kredytowego.

Podczas analizy zauważono, że:

- 1) zarówno PKO BP, jak i Pekao są narażone na znaczny przyrost wartości aktywów z rozpoznaną utratą wartości oraz odpisów z tytułu utraty wartości w roku 2012 w stosunku do roku 2011 (zob. dane w tab. 1);

- 2) PKO BP gorzej zarządza ryzykiem kredytowym niż Pekao, bowiem w przypadku tego banku:

- a) łączny wymóg kapitałowy z tytułu tego ryzyka jest niższy niż wartość bilansowa aktywów z rozpoznaną utratą wartości (zob. dane w tab. 3 i 4) oraz

- b) pokrycie wartości bilansowej aktywów z rozpoznaną utratą wartości odpisami z tytułu utraty przez nie wartości jest niższe niż 50% (w Pekao przewyższa 75% z wyjątkiem I półrocza 2012 r.);

- 3) ponieważ oba banki mają bardzo duże portfele kredytów i pożyczek (pod względem ich wartości bilansowej w porównaniu do zasobu kapitału własnego), zmiana metody kalkulacji i prezentacji odpisów z tytułu utraty wartości wprowadzona przez MSSF 9 ma zasadniczy wpływ na poziom zysku netto obu banków (obniżenie zysku z tytułu konieczności utworzenia dodatkowych odpisów na straty oczekiwane w I połowie 2012 r. wyniosło aż 7,286 mld PLN w przypadku PKO BP

Tabela 4. Ekspozycja obu banków na ryzyko kredytowe (zaangażowania w tys. PLN)

Stan na:	PKO BP				Pekao			
	31.12.2010	30.06.2011	31.12.2011	30.06.2012	31.12.2010	30.06.2011	31.12.2011	30.06.2012
NALEŻNOŚCI OD BANKÓW								
Należności z rozpoznaną utratą wartości	42 720	36 734	42 280	42 288	83 359	79 849	80 777	80 691
Należności bez rozpoznanej utraty wartości	2 369 089	2 277 618	2 311 628	2 822 422	6 604 987	5 004 236	5 641 000	7 067 806
Razem brutto	2 411 809	2 314 352	2 353 908	2 864 710	6 688 346	5 084 085	5 721 777	7 148 497
Odpisy z tytułu utraty wartości	-32 570	-29 050	-33 710	-33 450	-78 477	-72 726	-72 878	-72 981
Razem netto	2 379 239	2 285 302	2 320 198	2 831 260	6 609 869	5 011 359	5 648 899	7 075 516
KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM								
Kredyty i pożyczki z rozpoznaną utratą wartości	9 490 018	9 571 985	10 395 779	11 488 623	5 138 577	5 347 980	5 811 292	6 583 310
Kredyty i pożyczki bez rozpoznanej utraty wartości	123 708 595	129 380 555	134 645 660	133 537 739	75 910 783	79 982 615	90 699 894	91 726 239
Razem brutto	133 198 613	138 952 540	145 041 439	145 026 362	81 049 360	85 330 595	96 511 186	98 309 549
Odpisy z tytułu utraty wartości	-4 265 484	-4 783 283	-4 982 790	-5 405 483	-3 990 139	-4 195 960	-4 367 980	-4 523 800
Razem netto	128 933 129	134 169 257	140 058 649	139 620 879	77 059 221	81 134 635	92 143 206	93 785 749
INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY (D.P.W.)								
Dłużne papiery wartościowe z rozpoznaną utratą wartości	13 045	13 045	12 998	5 536	0	0	0	0
Dłużne papiery wartościowe bez rozpoznanej utraty wartości	9 804 907	10 661 285	14 091 183	12 479 799	25 914 236	22 224 689	25 337 109	22 174 049
Razem brutto	9 817 952	10 674 330	14 104 181	12 485 335	25 914 236	22 224 689	25 337 109	22 174 049
Odpisy z tytułu utraty wartości	-13 045	-13 045	-12 998	-5 536	0	0	0	0
Razem netto	9 804 907	10 661 285	14 091 183	12 479 799	25 914 236	22 224 689	25 337 109	22 174 049
INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE UTRZYMYWANE DO WYKUPU								
Dłużne papiery wartościowe z rozpoznaną utratą wartości	k.n.w.	k.n.w.	k.n.w.	k.n.w.	0	0	0	0
Dłużne papiery wartościowe bez rozpoznanej utraty wartości	k.n.w.	k.n.w.	k.n.w.	k.n.w.	4 509 822	4 426 286	3 673 500	4 144 820
Razem brutto					4 509 822	4 426 286	3 673 500	4 144 820
Odpisy z tytułu utraty wartości					0	0	0	0
Razem netto					4 509 822	4 426 286	3 673 500	4 144 820
INNE AKTYWA FINANSOWE								
Inne aktywa z rozpoznaną utratą wartości	124 455	b.d.	102 127	b.d.	k.n.w.	k.n.w.	k.n.w.	k.n.w.
Inne aktywa bez rozpoznanej utraty wartości	282 597	b.d.	369 341	b.d.	k.n.w.	k.n.w.	k.n.w.	k.n.w.
Razem brutto	407 052	b.d.	471 468	b.d.				
Odpisy z tytułu utraty wartości	-117 465	b.d.	-90 673	b.d.				
Razem netto	289 587	b.d.	380 795	b.d.				

D.P.W. – dłużne papiery wartościowe; b.d. – brak danych; k.n.w. – taka kategoria aktywów nie występuje w bilansie.

Źródło: sprawozdania finansowe PKO BP i Pekao.

Tabela 5. Wpływ zmian w modelu utraty wartości przez aktywa finansowe (zgodnie z MSSF 9) na wynik finansowy analizowanych banków (w tys. PLN)

Stan na:	PKO BP					Pekao				
	01.01.2011	30.06.2011	31.12.2011	01.01.2012	30.06.2012	01.01.2011	30.06.2011	31.12.2011	01.01.2012	30.06.2012
Zakładany wzrost (wartość dodatnia) lub spadek (wartość ujemna) poziomu oczekiwanej utraty wartości w okresie prognozy (1 rok)	4,55%	4,55%	4,55%	14,05%	14,05%	-1,92%	-1,92%	-1,92%	6,21%	6,21%
Wartość bilansowa „dobrego portfela” aktywów	136 165 188	142 319 458	151 417 812	151 417 812	148 839 960	112 939 828	111 637 826	125 351 503	125 351 503	125 112 914
Wartość bilansowa „złego portfela” aktywów	9 670 238	9 621 764	10 553 184	10 553 184	11 536 447	5 221 936	5 427 829	5 892 069	5 892 069	6 664 001
Odpisy z tytułu oczekiwanej utraty wartości „dobrego portfela” aktywów	-3 099 614	-3 239 708	-3 446 819	-10 640 345	-10 459 196	0	0	0	-3 891 819	-3 884 411
Odpisy z tytułu oczekiwanej utraty wartości „złego portfela” aktywów	-440 259	-438 053	-480 458	-1 483 175	-1 621 365	0	0	0	-365 865	-413 798
Odpisy z tytułu utraty wartości na straty oczekiwane razem	-3 539 874	-3 677 760	-3 927 277	-12 123 520	-12 080 561	0	0	0	-4 257 684	-4 298 209
Razem odpisy netto z tytułu utraty wartości na straty oczekiwane (jako zmiana stanu w stosunku do poprzedniego okresu)	-3 539 874	-137 887	-249 517	-8 196 243	42 959	0	0	0	-4 257 684	-4 298 209
Zmiana wartości portfela dostępnego do sprzedaży według sprawozdania ze zmian w kapitale własnym	-28 808	-4 903	-51 164	-51 164	-35 210	16 026	103 982	-57 782	-57 782	349 700
Zysk brutto według rzis	0	2 349 013	4 913 931	0	2 493 070	0	1 715 196	3 449 452	0	1 815 900
Zysk netto według rzis	0	1 895 164	3 953 622	0	2 005 686	0	1 425 391	2 826 373	0	1 496 838
Zysk (strata) brutto po korekcie o odpisy netto z tytułu utraty wartości na straty oczekiwane	-3 539 874	2 725 405	4 841 742	-8 196 243	2 951 000	16 026	1 819 178	3 391 670	-4 315 466	-1 976 686
Zysk (strata) brutto narastająco po korekcie o odpisy z tytułu utraty wartości na straty oczekiwane	-3 539 874	-814 468	1 678 261	-8 196 243	-5 245 243	16 026	1 835 204	3 511 678	-4 315 466	-6 292 151
Zysk (strata) netto narastająco po korekcie o odpisy z tytułu utraty wartości na straty oczekiwane	-3 539 874	-814 468	1 678 261	-8 196 243	-5 245 243	12 981	1 525 122	2 877 359	-4 315 466	-6 292 151
Zysk (strata) netto narastająco (po korekcie o zmianę wartości portfela dostępnego do sprzedaży)	-3 568 682	-819 371	1 627 097	-8 247 407	-5 280 453	12 981	1 525 122	2 877 359	-4 315 466	-6 292 151
Zmniejszenie/zwiększenie wyniku (wskutek uwzględnienia odpisów na straty oczekiwane)		-2 714 535	-2 326 525		-7 286 139		99 731	50 986		-7 788 989
Zmniejszenie/zwiększenie wyniku (wskutek uwzględnienia odpisów na straty oczekiwane) w %		-143,23%	-58,85%		-363,27%		7,00%	1,80%		-520,36%

rzis – rachunek zysków i strat. W przypadku zakładanego spadku poziomu oczekiwanej utraty wartości w okresie prognozy odpisów na oczekiwaną utratę wartości nie tworzono. Korekta zysku brutto o odpisy na straty oczekiwane zawiera zwiększenia o dokonane wzrosty odpisów na straty poniesione (by uniknąć podwójnego tworzenia odpisów). Wskaźniki procentowe wzrostu lub spadku poziomu oczekiwanej utraty wartości zostały wzięte z tab. 1.

Źródło: obliczenia własne oraz dane ze sprawozdań finansowych PKO BP i Pekao.

i 7,789 mld PLN w przypadku Pekao, czyli $-363,27\%$ w stosunku do ujawnionego zysku netto PKO BP i $-520,36\%$ w stosunku do ujawnionego zysku netto Pekao – por. dane w tab. 5);

4) opisane w punkcie 3 gwałtowne obniżenie się zysku netto jest porównywalne swoją skalą dla obu banków i nie wpływa na nie różnica w składzie portfela kredytów (dominacja kredytów dla gospodarstw domowych w PKO BP, podczas gdy w Pekao ok. połowa portfela to kredyty dla podmiotów gospodarczych, z czego aż ok. 20% to kredyty dla branży budowlanej), na co może jednakże mieć wpływ przyjęta metoda szacunku oczekiwanych strat;

5) tak wielki wpływ na poziom zysku netto nowych zasad tworzenia odpisów (według MSSF 9) wynika w obu bankach przede wszystkim z konieczności tworzenia dodatkowo odpisów na oczekiwane straty także dla portfela tzw. dobrych aktywów (zob. dane w tab. 5);

6) oba banki mają wystarczający zasób kapitału własnego, by pokryć takie nagłe straty, jednakże znacząco obniży to ich współczynniki wypłacalności (co jest szczególnie istotne w przypadku PKO BP – zob. dane w tab. 2 i 3);

7) przy takim poziomie strat jak na początku 2012 r. (po korekcie o odpisy na przewidywane straty w 2012 r.) można zaryzykować przypuszczenie, że oba banki musiałyby poprosić o pomoc publiczną i zacząć zdecydowanie zmniejszać swoje sumy bilansowe, czyli głównie działalność kredytową.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że ewentualna zmiana metody kalkulacji utraty wartości aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu (z aktualnie obowiązujących według MSR 39 na te obowiązujące według MSSF 9) może mieć bardzo duży wpływ na wynik finansowy obu banków, w szczególności w okresach nagłego i gwałtownego pogorszenia się jakości posiadanego przez nie portfela kredytów (co miało miejsce w I połowie 2012 r. według danych ze sprawozdań finansowych). Analiza pokazała także, że oba banki (ale przede wszystkim PKO BP) nie są jeszcze przygotowane na skutki wprowadzenia MSSF 9, zwłaszcza w okresach załamania się koniunktury gospodarczej, co banki obserwują w swoich portfelach kredytów z około półrocznym wyprzedzeniem.

Można pokusić się o przypuszczenie, że podobne efekty otrzyma się, analizując zdecydowaną większość banków w Polsce prowadzących rachunkowość finansową na podstawie MSR i MSSF z racji dominacji w ich bilansach udzielonych kredytów i pożyczek pieniężnych.

Należy podkreślić, że w tego typu badaniach istotny wpływ na uzyskane wyniki ma przyjęta metoda badawcza i założony scenariusz rozwoju sytuacji finansowej analizowanych banków. Gdyby np. przyjąć, że szacowany wzrost strat z tytułu tzw. złych aktywów spowodowany oddziaływaniem ryzyka kredytowego w 2012 r. jest w pełni odzwierciedlony w poziomie łącznego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego pozycji bilansowych obu analizowanych banków, to obserwowalibyśmy o wiele mniejsze wzrosty wartości odpisów z tytułu oczekiwanych strat

na czterech głównych portfelach aktywów finansowych, zarówno w PKO BP, jak i w szczególności w Pekao.

Wpływ wprowadzenia MSSF 9 na zysk netto obu banków i wielkość ich współczynników wypłacalności ma istotne znaczenie dla polityki kredytowej obu banków i – jak można założyć – większości banków działających w Polsce (ze względu na podobną strukturę aktywów typowego banku do struktury aktywów obu badanych banków). Banki zmuszone będą realizować politykę konserwatywnego udzielania kredytów, bazującą na ostrożnej ocenie ryzyka kredytowego, nawet w sytuacji koniunktury gospodarczej. Zwiększeniu mogą ulec oczekiwane marże z tytułu ryzyka. Ponadto większość banków będzie się starała dalej zwiększać swój udział w kredytach detalicznych z racji ich wyższej spłacalności i możliwości dywersyfikacji ryzyka portfela takich kredytów kosztem kredytowania podmiotów gospodarczych. Dodatkowo zagraniczni właściciele banków działających w Polsce (ok. 75% kapitału banków jest w rękach nierezydentów) mogą wcześniej i w większym stopniu zredukować finansowanie branż uznanych za nieperspektywiczne lub o trudno mierzalnym dużym ryzyku regulacyjnym, jak np. wydobywanie węgla energetycznego czy ciepłownictwo. Jedyną „ucieczką” przed takimi efektami oddziaływania zmian w MSR/MSSF jest zwiększanie wartości zabezpieczeń spłaty kredytów o wysokiej potencjalnej stopie odzysku, względnie zabezpieczanie całych otwartych portfeli kredytowych poprzez zawieranie transakcji dedykowanymi w tym celu instrumentami finansowymi. Dużym jednakże problemem jest brak takiego rynku w Polsce, w tym rynku kredytowych instrumentów pochodnych.

4. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza ma charakter uproszczony i ograniczony i nie pozwala na wyciągnięcie ogólnych wniosków dotyczących całego sektora banków komercyjnych działających w Polsce, pomimo że bilanse zdecydowanej większości z nich mają podobną strukturę jak obu analizowanych (dominacja portfela kredytów i pożyczek pieniężnych). Na jej podstawie można jednakże pokusić się o pewne wnioski dotyczące tego, jak wprowadzenie w życie MSSF 9 w jego obecnej treści może wpłynąć na wyniki banków o strukturze aktywów podobnej do struktury aktywów obu analizowanych. Zastąpienie metody straty poniesionej metodą straty oczekiwanej jako metody kalkulacji utraty wartości przez aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu powoduje efekt antycypacji strat na aktywach o pogarszającej się jakości, co jest korzystne ze względu na interes użytkowników sprawozdań finansowych banków, w tym nadzoru i deponentów. Efekt antycypacji strat może być zamortyzowany przez odpowiednio wysoki poziom kapitału własnego banków, w tym funduszu ogólnego ryzyka bankowego, jednakże straty mogą okazać się na tyle duże, że wiele banków nie będzie w stanie utrzymać współczynników wypłacalności na odpowiednich poziomach minimalnych. O wiele lepszym rozwiązaniem wydaje się korzystanie z instrumentów finansowych służących zabezpieczeniu się

przed ryzykiem, jednakże w Polsce nie ma rozwiniętego rynku takich instrumentów. Z drugiej strony zastosowanie nowej metody kalkulacji utraty wartości może powodować wcześniejsze niż obecnie ujawnianie zysków z aktywów o zmniejszającym się ryzyku kredytowym. Ponadto należy zauważyć istotne ryzyko, że skala zjawiska antycypacji strat i zysków względem obecnych reguł zawartych w MSR 39 będzie silnie uzależniona od stosowanych przez banki metod pomiaru i zarządzania ryzykiem, a przede wszystkim ryzykiem kredytowym, co istotnie wpłynie na różnicowanie oceny potencjalnego ryzyka, wycenę marż i stosowaną politykę kredytową.

Literatura

- Biuletyn MSSF, Deloitte, 2009, nr 10, dostępny na stronie: www.deloitte.com/view/pl_PL/pl/publikacje/biuletyny/biuletynmssf/index.htm.
- Biuletyn MSSF, Deloitte, 2011, nr 7, dostępny na stronie: www.deloitte.com/view/pl_PL/pl/publikacje/biuletyny/biuletynmssf/index.htm.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2011, t. I, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2011.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady, Dz.Urz. UE L 320 z 29.11.2008, s. 1 – 481.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1274/2008 z dnia 17 grudnia 2008 r. zmieniające Rozporządzenie nr 1126/2008 w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 1, Dz.Urz. UE L 339 z 18.12.2008, s. 3-44.
- Uchwała nr 151/2011 KNF z dnia 7 czerwca 2011 r. w sprawie wydania Rekomendacji R dotyczącej zasad identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość, wyznaczania odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe, Dz.Urz. KNF nr 6, poz. 17, s. 73.
- Uchwała nr 76/2010 KNF z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, Dz.Urz. KNF nr 2, poz. 11, z późn. zm.

HOW CHANGES IN IFRS 9 CAN AFFECT NET EARNINGS OF TWO BIGGEST BANKS OPERATING IN POLAND AND THEIR LOAN POLICY

Summary: In the paper the author shows a simplified analysis how changes in loss of value recognition and presentation embedded in IFRS 9 can affect net earnings of two biggest banks operating in Poland. The analysis used very conservative assumptions (i.e. zero recovery rate). The results confirm a substantial impact of future regulations embedded in IFRS 9 on net earnings decline in two analyzed banks as a result of necessary additional write-offs on expected losses. One can expect that the perspective of additional write-offs burden will cause tightening of loan policy of banks.

Keywords: banks, bank accounting, loan policy.